

โครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลาม

๑. ชื่อโครงการ เกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลาม

๒. หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา ๑๖ ข้อ ๒๔ การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าที่ดัดแปลงสภาพหรือการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลามสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ที่สุดในที่สุด

เพื่อเป็นการส่งเสริม คณะกรรมการและผู้สอนการศึกษาอิสลามประจำมัสยิดได้นำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการพอเพียงของหลักการศาสนาอิสลามมาบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติแก่เด็กการศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เพื่อให้เด็กเป็นตัวขับเคลื่อนในครอบครัวจนเป็นวิถีชีวิต นำสังคมชุมชนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายต้องได้รับการฝึกอบรมและปฏิบัติ โดยให้การอบรมตามโครงการเกษตรพอเพียงตามหลักการศาสนาอิสลาม

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างจิตสำนึกการเกษตรตามหลักการศาสนาอิสลามและตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. เพื่อขับเคลื่อนและปฏิบัติตามหลักการเกษตรตามหลักการศาสนาอิสลามและตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นวิถีชีวิต
๓. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชน องค์กรและธุรกิจต่างๆ กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔. เป้าหมาย

๑. คณะกรรมการบริหารและผู้สอนการศึกษาอิสลาม จำนวน ๑๑๐ คน ดังนี้
 - ๑.๑ ผู้บริหารและกรรมการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด จำนวน ๑๐ แห่งๆละ ๕ คน รวมเป็น ๕๐ คน
 - ๑.๒ ผู้สอนการศึกษาอิสลามประจำมัสยิด จำนวน ๖๐ คน
๒. แปลงพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๐ แห่ง

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

๖. ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต
แนวทางการพัฒนาที่ ๒.๓ การส่งเสริมศึกษาทั้งในและนอกระบบและตามอัธยาศัย โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๗. วิธีดำเนินการ

๑. ประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหาร คณะกรรมการชมรมการศึกษาอิสลามประจำมัสยิด และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดเนื้อหา และเตรียมเอกสารประกอบการอบรม
๓. จัดทำตารางการอบรม และการสาธิตการทำเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลามและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๔. ประชุมเตรียมความพร้อม มอบหมายภาระหน้าที่และประสานวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์
๕. จัดหาและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมและการสาธิต
๖. จัดอบรมในรูปแบบบูรณาการ การเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลามและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมอาชีพระดับครัวเรือน
๗. ประเมินผล สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

๘. สถานที่ดำเนินการ

ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

๙. งบประมาณ

แผนงานการศาสนาวัฒนธรรมและนันทนาการ งานศาสนาวัฒนธรรมท้องถิ่น งบดำเนินงาน หมวดค่าใช้สอย
รายจ่ายเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดอื่นๆ เป็นค่าใช้จ่ายตามโครงการเกษตรพอเพียง
ตามวิถีศาสนาอิสลาม เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท (ใช้จ่ายดังรายละเอียดตามเอกสารหมายเลข ๑)

๑๐. ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก
๒. ชมรมการศึกษาอิสลามประจำมัสยิด
๓. ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

๑๑. ผลที่คาดหวังจะได้รับ

๑. ผู้เข้ารับการอบรมมีจิตสำนึกต่อการเกษตรตามหลักการศาสนาอิสลามและตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. เกิดการขับเคลื่อนและปฏิบัติการเกษตรตามหลักการศาสนาอิสลามและตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๓. มีแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชน องค์กรและธุรกิจต่างๆ กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑๒. ผู้เขียนโครงการ

ลงชื่อ

(นายมุกตาร์ มายี)

นักวิชาการศึกษา

๑๓. ผู้เสนอโครงการ

ลงชื่อ

(นายสุมานัส อับดุลฮาгим)

ผู้อำนวยการกองการศึกษา

๑๔. ผู้พิจารณาโครงการ

ลงชื่อ

(นายอัมรี เจ๊ะเต๊ะ)

รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก

๑๕. ผู้พิจารณาโครงการ

ลงชื่อ

(นางวิไล สุวรรณธนู)

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก

๑๕. ผู้อนุมัติโครงการ

ลงชื่อ

(นายวันชุลกัرنัย หะยีมะปีเยาะ)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก

ใบส่งมอบพัสดุ

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก
อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ๙๖๑๓๐

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า นายวันซูลการ์นัย หะยีมะปีเยาะ ตำแหน่ง นายก อบต.มะรือโบออกได้มอบ วัสดุ ปลูกพืชผัก
ตามโครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลาม ประจำปี ๒๕๖๑ ให้กับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดบ้าน
.....มีดังนี้

๑. กระจ่างใบเล็ก จำนวน.....ชุด
๒. พันธุ์พืช จำนวน.....ชุด
๓. ปุ๋ย จำนวน.....ชุด

(ลงชื่อ).....ผู้ส่งมอบ

(นายวันซูลการ์นัย หะยีมะปีเยาะ)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก

.....
ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....ได้รับ
วัสดุ ปลูกพืชผัก ตามโครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลาม ประจำปี ๒๕๖๑ มีดังนี้

๑. กระจ่างใบเล็ก จำนวน.....ชุด
๒. พันธุ์พืช จำนวน.....ชุด
๓. ปุ๋ย จำนวน.....ชุด

จากองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออกเรียบร้อยแล้ว

(ลงชื่อ).....ผู้รับมอบ

(.....)

(ลงชื่อ).....พยาน

(นายมุกตาร์ มายี)

(ลงชื่อ).....พยาน

(นางกัญญาภัค ต่างสี)

รายละเอียดการใช้จ่ายงบประมาณ
ตามโครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลาม

๑. ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน ๖ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท
๒. ค่าจัดซื้อวัสดุส่งเสริมอาชีพการปลูกผักสวนครัว (พันธุ์ผักและปุ๋ย) จำนวน ๑๐ แห่ง เป็นเงิน ๑๙,๕๐๐ บาท
 - ๒.๑ ปุ๋ย จำนวน ๒๐ กระสอบๆละ ๒๕๐ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
 - ๒.๒ เมล็ดพันธุ์พืช จำนวน ๒๐๐ ห่อๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
 - ๒.๓ กระจ่าง จำนวน ๑๐๐ ใบๆละ ๔๕ เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๓. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม สำหรับผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๑๑๐ คนๆละ ๒๕ บาท/มื้อ จำนวน ๒ มื้อ เป็นเงิน ๕,๕๐๐ บาท
๔. ค่าอาหารผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๑๑๐ คน มื้อละ ๗๐ บาท เป็นเงิน ๗,๗๐๐ บาท
๕. ค่าจัดทำป้ายโครงการ ขนาด ๑.๒x๒.๔ ตารางเมตร จำนวน ๑ ผืน เป็นเงิน ๗๒๐ บาท

รวม ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๓๗,๐๒๐ บาท

(ถัวจ่ายทุกรายการ)

รายละเอียดการใช้จ่ายงบประมาณ

โครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลามและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๖. ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน ๖ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท
๗. ค่าจัดซื้อวัสดุการสาธิตการเลี้ยงปลาและปลูกผัก เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
 - ๗.๑กระถางใบเล็ก จำนวน ๔๘ ใบๆละ ๒๐ บาท เป็นเงิน ๙๖๐ บาท
 - ๗.๒กาว จำนวน ๒ กระป๋องๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๐๐ บาท
 - ๗.๓เชือก ขนาดความยาว ๕ เมตร จำนวน ๕ เส้นๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๒๕๐ บาท
 - ๗.๔ตาข่าย ความถี่ กว้าง ๔ เมตร ยาว ๔ เมตร จำนวน ๑ ผืนๆละ ๔๕๐ บาท เป็นเงิน ๔๕๐ บาท
 - ๗.๕ถังน้ำ ขนาด ๓๐ ลิตร จำนวน ๑๒ ใบๆละ ๑๖๕ บาท เป็นเงิน ๑,๙๘๐ บาท
 - ๗.๖ท่อ พีวีซี ขนาด ๔ หุน จำนวน ๔ อันๆละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน ๔๘๐ บาท
 - ๗.๗โฟม ขนาดหนา ๐.๕ นิ้ว จำนวน ๔ แผ่นๆละ ๒๐ บาท เป็นเงิน ๘๐ บาท
 - ๗.๘เหล็ก ขนาด ขนาดหนา ๐.๒ มิลลิเมตร จำนวน ๒ อันๆละ ๓๕๐ บาท
๘. ค่าจัดซื้อวัสดุส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลา (พันธุ์ปลาและอาหาร) จำนวน ๑๐ แห่งๆละ ๒,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท
 - ๘.๑พันธุ์ปลาชนิดต่างๆ จำนวน ๕๐ ถังๆละ ๒๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๒,๕๐๐ บาท
 - ๘.๒อาหารปลา จำนวน ๒๐ กระสอบๆละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
๙. ค่าจัดซื้อวัสดุส่งเสริมอาชีพการปลูกผักสวนครัว (พันธุ์ผักและปุ๋ย) จำนวน ๑๐ แห่งๆละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
 - ๙.๑ปุ๋ย จำนวน ๒๐ กระสอบๆละ ๒๕๐ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
 - ๙.๒เมล็ดพันธุ์ผัก จำนวน ๑๐๐ ห่อๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๑๐. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม สำหรับผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๗๐ คนๆละ ๒๕ บาท/คน/มื้อ จำนวน ๒ มื้อ เป็นเงิน ๓,๕๐๐ บาท
๑๑. ค่าอาหารผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๗๐ คนๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๓,๕๐๐ บาท
๑๒. ค่าจัดทำป้ายโครงการ ขนาด ๑.๕x๒.๔ ตารางเมตร จำนวน ๑ ผืน เป็นเงิน ๙๐๐ บาท
๑๓. ค่าเช่าเครื่องเสียงจำนวน ๑ ชุด เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

รวม ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๔๘,๐๐๐ บาท

(ถ้าจ่ายทุกรายการ)

รายละเอียดวัสดุประกอบกระชังการสาธิตการเลี้ยงปลาและการปลูกผัก
โครงการเกษตรพอเพียงตามวิถีศาสนาอิสลามและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัสดุการสาธิตการเลี้ยงปลาและปลูกผัก เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท ประกอบด้วย

๑. ถังน้ำ ขนาด ๕๐ ลิตร จำนวน ๑๒ ใบ
๒. เชือก ขนาด ๑ เซนติเมตร ความยาว ๕๐ เมตร
๓. ตะข่ายตาถี่ กว้าง ๔ เมตร ยาว ๔ เมตร จำนวน ๑ ผืน
๔. เหล็ก ขนาด ๐.๒ มิลลิเมตร จำนวน ๘ ท่อน
๕. โฟม ขนาดหนา ๐.๕ นิ้ว จำนวน ๔ แผ่น
๖. กระจังใบเล็ก จำนวน ๔๘ ใบ
๗. ท่อ พีวีซี ขนาด ๔ หุน จำนวน ๔ ท่อน
๘. กาว จำนวน ๒ กระป๋อง

เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการอิสลาม

ความหมาย

คำว่า เศรษฐกิจ เป็นคำที่เกิดจากการนำเอาคำ ๒ คำมาสนธิกัน คือ คำว่า เศรษฐ- (เสดตะ) ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ดีเลิศ, ดีที่สุด, ยอดเยี่ยม, ประเสริฐ กับคำว่า กิจ (กิด) หมายถึง ฐานะ, งาน ดังนั้นคำว่า “เศรษฐกิจ” จึงหมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ หน้า ๗๘๖)

ซึ่งหากพิจารณาความหมายตามรากศัพท์เดิมก็จะให้ความหมายแบบง่าย ๆ ว่า : งานที่ยอดเยี่ยม หรืองานที่ดีเลิศ ซึ่งมีความหมายและนัยกว้างโดยครอบคลุมถึงการผลิต การจำหน่ายแจก การบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม

ส่วนคำว่า “พอเพียง” หรือ “เพียงพอ” เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ หมายถึง ได้เท่าที่ต้องการ หรือได้เท่าที่กะไว้ หรือ เหมาะควรในระดับปานกลาง ดังนั้นความหมายโดยรวมของคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีนัยบ่งชี้ที่อยู่ในกรอบหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งยึดทางสายกลางเป็นหลัก ดังมีหลักคำสอนระบุว่า :

حَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا “ที่ดีที่สุดของกิจการทั้งหลายคือ ตรงกลางของมัน”

(รายงานโดยอิบน์ อัลฮัซม์ อานีย์-ฎออีฟ)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เอาไว้แก่พสกนิกรของพระองค์ ดังนี้

๑. ยึดถือความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต
๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

(ที่มา : มูลนิธิชัยพัฒนา)

จะเห็นได้ว่า แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางเอาไว้ทั้ง ๕ ประการนั้นมีความสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งมีปรากฏอย่างชัดเจนในคัมภีร์อัลกุรอาน และอัล-หะดีษ ดังมีรายละเอียด ตามลำดับดังนี้

๑. ประหยัด คือ ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ พระองค์อัลลอฮฺ (سبحانه وتعالى) ทรงดำรัสว่า :

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“และพวกสุเจ้าจงกินและจงดื่ม และพวกสุเจ้าอย่าได้สุรุ่ยสุร่าย
แท้จริงพระองค์มีทรงรักบรรดาผู้ที่สุรุ่ยสุร่าย”

(สุเราะฮ์อัล-อะฮรอฟ อายะฮ์ที่ ๓๑)

การรู้จักตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นตลอดจนการลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต ถือเป็นคุณธรรมสำหรับป่าวของพระเจ้าผู้ทรงเมตตา (عِبَادُ الرَّحْمَنِ) ดังปรากฏในพระดำรัสที่ว่า

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

“และ(คือ)บรรดาผู้ซึ่งเมื่อพวกเขาใช้จ่าย พวกเขาก็ไม่สุรุ่ยสุร่าย และพวกเขาก็ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว
และปรากฏว่าระหว่างสิ่งดังกล่าวคือความเป็นกลาง (ระหว่างการสุรุ่ยสุร่ายและความตระหนี่)”

(สุเราะฮ์อัล-ฟุรกอฮ์ อายะฮ์ที่ ๖๗)

ในพระดำรัสนี้ซึ่งชี้ถึงความพอดีในการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต โดยยึดหลักของความประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย อิสลามถือว่าความฟุ่มเฟือยและความสุรุ่ยสุร่ายเป็นลักษณะของกลุ่มคนที่สังกัดตามแนวทางของมารร้าย ดังมีพระดำรัสระบุว่า :

إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

“แท้จริงบรรดาผู้ที่สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยในการใช้จ่ายนั้น

พวกเขาเป็นพี่น้องกับเหล่ามารร้าย และมารร้ายนั้นมันเนรคุณต่อพระเจ้าผู้อภิบาลของมัน”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๗)

นักอรรถาธิบายอัลกุรอานกล่าวว่า ความฟุ่มเฟือยและความสุรุ่ยสุร่ายที่อัลกุรอานประนามก็คือการใช้จ่ายไปในสิ่งที่มีได้เป็นไปเพื่อการรักดีต่ออัลลอฮฺ (سبحانه وتعالى) ตลอดจนการใช้จ่ายไปในสิ่งที่ศาสนานูมัตให้แต่เกินความจำเป็นและไร้ประโยชน์

ในขณะเดียวกัน การประหยัดก็จะต้องไม่นำไปสู่ความเห็นแก่ตัวและความตระหนี่ถี่เหนียว อันหมายถึง การปฏิเสธจากการใช้จ่ายทรัพย์สินไปในสิ่งที่เป็นภารกิจจำเป็น เช่น การจ่ายค่าเลี้ยงดูแก่ภรรยาและครอบครัว การจ่ายชะกาต เป็นต้น พระองค์อัลลอฮฺ (سبحانه وتعالى) ทรงดำรัสว่า

الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

“และ(คือ)บรรดาผู้ซึ่งตระหนี่ถี่เหนียว และใช้ผู้คนให้มีความตระหนี่ถี่เหนียว

ตลอดจนพวกเขาจะปิดบังสิ่งที่พระองค์อัลลอฮฺทรงนำมาให้แก่พวกเขาจากความโปรดปรานของพระองค์

และเราได้เตรียมการลงทัณฑ์อันอัปยศไว้แล้วแก่บรรดาผู้เนรคุณทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อันนิสาอฺ อายะฮ์ที่ ๓๗)

ความตระหนี่ถี่เหนียวมีรากเหง้ามาจากการหลงรักในทรัพย์สินและถือว่าทรัพย์สินคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งผลร้ายของความตระหนี่ถี่เหนียวนั้นจะทำให้ศรัทธาของบุคคลอ่อนแอและได้รับความวิบัติในบั้นปลาย ดังปรากฏในอัลหะดีษว่า :

خَصَلْتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ لِمُؤْمِنٍ ، الْبُخْلُ ، وَسَوْءُ الْخُلُقِ

“๒ ประการจะไม่ร่วมอยู่ด้วยกันสำหรับผู้ศรัทธา คือ ความตระหนี่และการมีมารยาทที่เลวทราม”

(รายงานโดยติรมีซี)

และอัลหะดีษที่ระบุว่า

وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّهُ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ ... الْحَدِيثُ

“และพวกท่านจงป้องกัน (ตัวของพวกท่านให้ห่างไกล) ความตระหนี่

เพราะแท้จริงความตระหนี่ได้ทำให้ผู้คนในยุคก่อนหน้าพวกท่านวิบัติมาแล้ว”

(รายงานโดยมุสลิม -๒๕๓๘-)

ดังนั้นการยับยั้ง (ไม่ยอมจ่าย) ทรัพย์สินจากด้านที่จำเป็นต้องจ่าย ถือว่าเป็นความตระหนี่ และการจ่ายทรัพย์สินไปในด้านที่จำเป็นต้องยับยั้ง (ห้ามจ่าย) ถือเป็นความสุรุ่ยสุร่าย และระหว่างกรณีทั้งสองนั้นคือทางสายกลาง ไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ตระหนี่ถี่เหนียว

นักวิชาการมุสลิมได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้จ่ายที่เป็นทางสายกลางเอาไว้ ๔ ประการดังนี้

๑. พยายามแสวงหาทรัพย์สินที่หะลาล

๒. ฟุ่มเฟือยอย่างสุดความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพย์สินที่พอประมาณ พอเพียงต่อความต้องการเท่านั้น

๓. พยายามในการใช้จ่ายทรัพย์สินไปในกรณีที่ต้องใช้จ่าย และระงับยับยั้งจากการใช้จ่ายทรัพย์สินไปในสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นต้องจ่าย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงจากการตกไปในภาวะของความตระหนี่และความสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือย

๔. พยายามรักษาความบริสุทธิ์ใจในเจตนาให้เป็นไปเพื่อพระองค์อัลลอฮฺ ในการปฏิบัติตามหลักการที่กล่าวมาข้างต้น (ยาซีน, รัชดีย์; อัลมะฮฺซุรอต. หน้า ๘๘-๘๙)

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องซื่อสัตย์สุจริต

อิสลามถือว่าการประกอบอาชีพเป็นสิ่งมีเกียรติและความเกียรจรร้านเป็นสิ่งที่ถูกประณาม โดยเฉพาะการละทิ้งการทำงาน เพื่อหาเลี้ยงชีพของบุคคลที่มีความสามารถนั้นถือเป็นสิ่งต้องห้าม (หะรอม) และไม่อนุญาตให้มุสลิมเกียรจรร้านจากการแสวงหาปัจจัยยังชีพ ด้วยข้ออ้างว่าจะปฏิบัติศาสนกิจเพียงอย่างเดียวหรือมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (سبحا نه وتعالی) โดยไม่ยึดหลักของการกระทำปัจจัยเหตุและผลของเหตุแห่งการกระทำนั้น ทั้งนี้มีหลักคำสอนระบุเอาไว้ว่า :

لَا يَفْعَدَنَّ أَحَدُكُمْ عَنْ طَلَبِ الرِّزْقِ

“คนหนึ่งในหมู่พวกท่านอย่าได้นิ่ง (งอมืองอเท้า) จากการแสวงหาปัจจัยยังชีพ”

ดังนั้นมุสลิมสามารถที่จะแสวงหาปัจจัยยังชีพด้วยการประกอบอาชีพหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรกรรม การค้าขาย หรือการประดิษฐ์หัตถกรรม หรืออุตสาหกรรม หรือมีตำแหน่งในบริษัท องค์กร หรือเป็นข้าราชการ トラบใดที่การประกอบอาชีพนั้น ไม่ใช่สิ่งต้องห้าม หรือมีส่วนเกี่ยวพันต่อสิ่งต้องห้าม กล่าวคือ ต้องเป็นอาชีพหรืองานที่ศาสนาอนุมัติให้กระทำได้ ถูกต้องตามศาสนาบัญญัติและกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งในกรณีหลังนี้ต้องเป็นกฎหมายที่ไม่ขัดต่อศาสนาบัญญัติ

ฉะนั้น การขายลอตเตอรี่ การขายสุรา การเลี้ยงสุกร การเปิดบ่อนที่มีใบอนุญาต และการทำธุรกิจสถานบริการเรีงรมย์ ตลอดจนการทำธุรกรรมที่มีดอกเบีย มุสลิมไม่สามารถกระทำได้ถึงแม้จะถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมืองก็ตาม

นักวิชาการมุสลิมมีความเห็นต่างกันว่า การประกอบอาชีพใดมีความประเสริฐที่สุดตามคำสอนในศาสนาอิสลาม ฝ่ายหนึ่งระบุว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง ถือว่าอาชีพหัตถกรรมและการทำงานที่ใช้มือเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด และนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งถือว่าการค้าขาย เป็นอาชีพที่ประเสริฐที่สุด

อย่างไรก็ตามนักวิชาการที่สันตติกรณ์ ระบุว่า เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่แตกต่างกันไป ในยามที่มีความต้องการอาหารหลักมากที่สุด การประกอบอาชีพเกษตรกรรมในยามนั้นย่อมถือเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด และในยามที่มีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุด การทำอาชีพค้าขายก็ย่อมเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด และในยามที่ผู้คนต้องการสินค้าจำพวกหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม การประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าดังกล่าวก็ย่อมถือว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด ซึ่งการให้รายละเอียดเช่นนี้นับว่าสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและหลักวิชาการเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน

เนื่องจากประเทศไทยของเรา เป็นประเทศเกษตรกรรมมาแต่ครั้งโบราณ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงเป็นอาชีพหลักของคนไทย ถึงแม้ว่าในยุคปัจจุบันจะมีแนวโน้มในการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่อุตสาหกรรมส่วนหนึ่งก็ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมซึ่งนำเอาผลิตผลทางการเกษตรมาแปรรูป อาทิเช่น อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง, อาหารกึ่งสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์จากพืชเกษตร ตลอดจนการปลูกพืชทดแทนพลังงานน้ำมัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็มีความเสี่ยงอยู่หลายประการ อาทิเช่น ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ, ความเสี่ยงด้านน้ำที่ใช้นการเกษตร, ปัญหาภัยธรรมชาติและโรคระบาด ตลอดจนความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต เป็นต้น

เหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริว่าด้วย “ทฤษฎีใหม่” เพื่อเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีองค์ประกอบหลักดังนี้

- ที่ดิน
- พืชเกษตร
- น้ำ

การบริหารจัดการองค์ประกอบหลักทั้ง ๓ ประการตามหลัก “ทฤษฎีใหม่” ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นมีความสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามดังนี้

๑) การฟื้นฟูที่ดินรกร้าง คือการที่มุสลิมมุ่งไปยังที่ดินรกร้างซึ่งมิใช่กรรมสิทธิ์ของผู้หนึ่งผู้ใดแล้วมุสลิมผู้นั้นก็พัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์ด้วยการปลูกไม้ยืนต้น หรือสร้างอาคารหรือขุดบ่อน้ำเอาไว้ใช้สอย ที่ดินผืนนั้นย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้น ทั้งนี้มีหลักฐานจากอัล-หะดีษระบุว่า :

مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيْتَةً فَهِيَ لَهُ

“ผู้ใดทำให้ผืนแผ่นดินที่ตายไปแล้วมีชีวิต (คือการพัฒนามัน) ผืนแผ่นดินนั้นย่อมเป็นสิทธิของเขา”

(รายงานโดย อะฮฺมัด และตริมีซี)

และอัลหะดีษที่ระบุว่า :

مَنْ أَعْمَرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا

“ผู้ใดพัฒนาผืนดินหนึ่งซึ่งมิใช่กรรมสิทธิ์ของผู้ใดให้มีความเจริญ เขาผู้นั้นย่อมมีสิทธิต่อที่ดินผืนนั้น”

(รายงานโดย บุคอรี)

เมื่อการพัฒนาที่ดินที่รกร้างและไม่มีผู้ใดครอบครองกรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่อนุญาติตามหลักคำสอนของศาสนา การพัฒนาที่ดินซึ่งอยู่ในกรรมสิทธิ์ครอบครองของผู้เป็นเจ้าของที่ดินก็ย่อมเป็นสิ่งที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพื่อให้ที่ดินที่ครอบครองอยู่นั้นเกิดประโยชน์สูงสุด

๒) การเพาะปลูกพืชเกษตร ไม่ว่าจะป็นธัญพืช จำพวก ข้าว หรือไม้ผลหรือไม้ล้มลุกตลอดจนพืชสมุนไพรเป็นสิ่งทีศาสนา ส่งเสริม เพราะนอกเหนือจากประโยชน์ในการบริโภค การใช้สอย และการจำหน่ายเป็นสินค้าแล้ว ยังถือว่าเป็นสิ่งทีนำมา ซึ่งผลานิสงส์อันมากมายอีกด้วย ดังปรากฏในอัลหะดีษทีระบุว่ :

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا ، فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ

“ไม่ว่ามุสลิมคนใดได้ปลูกต้นไม้หรือทำการเพาะปลูกแล้วมีนกมากิน หรือแม้ว่ามนุษย์ก็ตามนอกเสียจากยอมปรากฏเป็น การทำทานสำหรับเขาผู้นั้นแล้ว”

(รายงานโดย บุคอรีและมุสลิม)

และมีอัล-หะดีษระบุว่ :

الْتَمِسُوا الرِّزْقَ فِي خَبَايَا الْأَرْضِ

“พวกท่านจงแสวงหาปัจจัยยังชีพในสิ่งทีถูก ปกปิดไว้ของผืนดิน”

(รายงานโดย บุคอรี)

๓) การจัดแบ่งที่ดินตามทฤษฎีใหม่นั้นจะมีการแบ่งที่ดินออกเป็นหลายส่วน คือ ส่วนแรก ขุดสระน้ำ ส่วนที่สองทำนาข้าว ส่วนที่สามปลูกพืชไร่ พืชสวน และสมุนไพร และส่วนสุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆโดยมีอัตราส่วนแตกต่างกันตามความ เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

ในคัมภีร์อัลกุรอานได้ระบุเอาไว้ถึงหลักการข้อนี้ว่

وَآيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

“และสัญญาณหนึ่งสำหรับพวกเขา นั้นคือ ผืนแผ่นดินทีแห้งแล้งเราได้ให้มันมีชีวิตขึ้นมาอีกครั้งและเราได้นำเมล็ดพืช ออกมาจากมัน แล้วพวกเขาก็บริโภคส่วนหนึ่งจากมัน และเราได้ทำให้มีเรือกสวนจากอินทผลัมและองุ่นในที่ดินนั้นและ เราได้ทำให้มีตาน้ำพุ่งออกมาในผืนดินนั้น เพื่อทีพวกเขาจะได้กินผลไม้ของมันตลอดจนสิ่งทีมีของพวกเขาได้กระทำมัน แล้วพวกเขาจะไม่ขอบคุณกระนั้นหรือ?”

(สุเราะฮ์ ยะซีน อายะฮ์ที่ ๓๓-๓๕)

จะเห็นได้ว่าในบรรดาอายะฮ์ข้างต้นได้ระบุถึงการพัฒนาที่ดินให้มืผลประโยชน์เกิดขึ้นตามกระบวนการทางธรรมชาติที พระองค์อัลลอฮ์ทรงกำหนดเอาไว้ โดยระบุถึงแหล่งน้ำในการเกษตร ๒ ประการ คือ น้ำฝนและตาน้ำอันเป็นต้นกำเนิดของ ลำธารและแม่น้ำลำคลอง, การเพาะปลูกโดยใช้การหว่านเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อใช้เป็นอาหารหลักในการบริโภคและการปลูก ไม้ผลแบบสวนผสม (อินทผลัม-องุ่น) ซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวถึงพันธุ์พืชชนิดต่างๆเอาไว้อย่างมากมาย ซึ่งมุสลิม สามารถนำมาเพาะปลูกได้ในที่ดินของตนตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ตามหลักการของทฤษฎีใหม่ยังได้ระบุถึงการเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ถูกจัดแบ่งอีกด้วย โดยให้ที่ดินส่วนแรก ซึ่งถูกขุดเป็นสระน้ำนั้น สามารถเลี้ยงปลาพันธุ์ต่างๆได้ ส่วนพื้นที่บนสระอาจสร้างเล้าไก่และบนขอบสระอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้ในที่ดินส่วนสุดท้าย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆนั้น สามารถสร้างโรงเพาะเห็ด ปลูกพืชสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ และทำคอกสัตว์ได้ ซึ่งสัตว์เลี้ยงที่วานี้ก็คือ แพะนม, แกะ, วัวนม เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมูลของมันมาเป็นอาหารปลาในสระน้ำและทำปุ๋ยหมักก็ได้

ส่วนน้ำนมของสัตว์ก็สามารถใช้บริโภคในครอบครัวหรือจำหน่ายได้กรณีมีมากเกินไปเกินความต้องการ อีกทั้งเนื้อของสัตว์ดังกล่าวยังเป็นแหล่งโปรตีนอีกด้วย ทั้งนี้การเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้สอยงาน เช่นวัว ควาย หรือเพื่อใช้ในการบริโภคเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุมัติ และส่งเสริมให้มุสลิมได้กระทำอีกด้วย ดังปรากฏในคัมภีร์ อัลกุรอาน ระบุว่า :

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوْفٌ رَّحِيمٌ

“และปศุสัตว์ พระองค์ทรงสร้างมันสำหรับพวกท่านในปศุสัตว์นั้นมีความอบอุ่น (คือหนังและขนที่นำมาทำเครื่องนุ่งห่มให้ความอบอุ่น) และประโยชน์หลากหลายและส่วนหนึ่งจากมันนั้นพวกท่านได้บริโภค และสำหรับพวกท่านในฝูงปศุสัตว์นั้นคือความสวยงาม ขณะที่มันกลับจากทุ่งหญ้าและขณะที่มันออกสู่ทุ่งหญ้า และมัน (ปศุสัตว์) ได้แบกสัมภาระของพวกท่านไปยังเมืองที่ไม่ปรากฏว่าพวกท่านไปถึงเมืองนั้นเว้นแต่ด้วยความเหนื่อยยากลำบากใจ แท้จริงพระผู้อภิบาลของพวกท่านทรงเอ็นดูยิ่ง อีกทั้งทรงเมตตาเสมอ”

(สุเราะฮ์อัน-นะหฺลุ อายะฮ์ที่ ๕-๗-)

และพระดำรัสที่ว่า :

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِن بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

“และแท้จริงในปศุสัตว์นั้นย่อมมีข้อคิดที่นำใคร่ครวญสำหรับพวกท่าน เราได้ให้พวกท่านดื่มจากสิ่งที่อยู่ในท้องของมันจกระหว่างมูลและเลือดเป็นน้ำนมบริสุทธิ์ เป็นโอชาแก่ผู้ดื่มทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัน-นะหฺลุ อายะฮ์ที่ ๖๖)

กล่าวโดยสรุป การประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุมัติและส่งเสริมให้กระทำ อีกทั้งการประกอบอาชีพเกษตรแบบพอเพียงตามทฤษฎีใหม่ ที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการผลิตอาหารหลัก การปลูกไม้ผล การทำเกษตรสวนผสมตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่อยู่ในกรอบที่ศาสนากำหนดวางเอาไว้

ท่านนบี มุฮัมมัด (صلى الله عليه وسلم) ก็เคยเลี้ยงแพะแกะให้แก่ชาวนครมักกะฮ์ ท่านนบี มูซา (อ.ล) ก็เคยเลี้ยงปศุสัตว์ให้แก่พ่อตาของท่าน ท่านนบี ดาอูด (อ.ล) ก็มีอาชีพเป็นช่างตีเหล็ก ประดิษฐ์เกราะและโล่ ท่านนบี อาดัม (อ.ล) เป็นผู้มีอาชีพเพาะปลูกและทำนาไถหว่าน, ท่านนบี นัวะฮ์ (อ.ล) เป็นช่างไม้ และท่านนบี อีดิริส (อ.ล) เป็นช่างเย็บผ้า (รายงานโดย

อัล-ฮาгим) การประกอบอาชีพจึงเป็นแบบฉบับของบรรดาศาสดาทั้งหลายที่มุสลิมควรถือเอาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

แนวพระราชดำริของในหลวงข้อนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่มีระบุเอาไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัล-หะดีษ ดังนี้

พระองค์อัลลอฮ์ ทรงดำรัสว่า :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا

“โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย พวกท่านอย่าได้กินทรัพย์สินของพวกท่าน ระหว่างพวกท่านโดยมิชอบ ยกเว้นที่เป็นการค้าขายอันเกิดจากความพึงพอใจจากพวกท่าน และพวกท่านอย่าได้ฆ่าตัวของพวกท่านทั้งหลาย แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์นั้น ทรงเมตตาต่อพวกท่านเสมอ และผู้ใดกระทำการดังกล่าวโดยละเมิดและอธรรม เราจะนำเขาผู้นั้นเข้าสู่นรกอเวจี”

(สุเราะฮ์ อัน-นิสาฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๙-๓๐)

อายะฮ์นี้ได้กำหนดเงื่อนไขในบัญญัติว่าด้วยการค้าขายเอาไว้ ๒ ประการคือ

- การค้าขายนี้ต้องเกิดจากความพึงพอใจระหว่างสองฝ่ายที่ตกลงค้าขายกัน
- การได้รับประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งจะต้องไม่ตั้งอยู่บนความเสียหายหรือขาดทุนของอีกฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้น ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้ศาสนิกชนทำการแสวงหาทรัพย์สินหรือผลกำไรในการค้าโดยไม่คำนึงถึงวิธีการและแนวทางที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น หากแต่อิสลามได้จำแนกแยกแยะเอาไว้ว่า แนวทางใดเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามศาสนบัญญัติและวิธีการใดไม่ถูกต้องตามศาสนบัญญัติในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ

โดยตั้งอยู่บนหลักมูลฐานที่ว่า แนวทางและวิธีการในการแสวงหาทรัพย์สินใดๆ ก็ตามที่บุคคลได้รับประโยชน์บนความสูญเสียหรือขาดทุนของผู้อื่น สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) และแนวทางหรือวิธีการใดที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์โดยมีความพึงพอใจระหว่างกันและเป็นธรรม สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่อนุมัติตามศาสนบัญญัติ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะกล่าวถึงต่อไปในหมวดที่ว่าด้วยเรื่องการค้าขายและการแลกเปลี่ยน

กล่าวโดยสรุปก็คือ การค้าขายใดๆก็ตามที่มีการเอาไรต์เอาเปรียบ, อธรรม, หลอกลวง การฉวยโอกาส และการทำให้สิ่งต้องห้ามตามหลักการของศาสนาแพร่หลายย่อมเป็นสิ่งต้องห้าม ในขณะที่เดียวกันผู้ใดทำการค้าขายในสิ่งที่อนุมัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นั้นย่อมได้รับฐานันดรอันสูงส่ง ดังปรากฏในอัล-หะดีษระบุไว้ว่า :

التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“ผู้ค้าขายที่มีความสุจริต ซื่อสัตย์ ย่อมได้อยู่พร้อมกับบรรดาผู้พลีชีพเพื่อปกป้องศาสนาในวันกิยามะฮ์”

(รายงานโดย อิบน์ มาญะฮฺ และอัลหากิม)

การค้าขายและการทำธุรกิจในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการหากำไรและกอบโกยทรัพย์สินของชาติเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มธุรกิจที่มีอำนาจและโอกาสโดยขาดคุณธรรมและหลักจริยธรรมเป็นสิ่งที่อิสลามประณาม เพราะเป็นความอธรรม (อช-ซุลม์) ซึ่งอัลกุรอานได้คาดโทษเอาไว้อย่างรุนแรงว่า:

وَمَنْ يَظْلِمِ مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا

“และผู้ใดก็ตามจากพวกท่านได้ยุติธรรม เราจะให้เขาผู้นั้นได้ลิ้มรสการลงทัณฑ์อันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัล-ฟุรกอน อายะฮ์ที่ ๑๘)

และมีปรากฏในอัลหะดีษระบุว่า

اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلْمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“พวกท่านจงเกรงกลัวความอธรรม เพราะแท้จริงความอธรรมนั้นคือบรรดาความมืดมนในวันกิยามะฮ์”

(รายงานโดยอะฮฺมัดและอัล-หากิม)

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากด้วยการขวนขวายไฝหาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

พระราชดำริข้อนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนของอิสลามที่มุ่งเน้นให้ผู้ศรัทธาทุ่แท้ในการทำงานตามสาขาอาชีพของตน ดังที่มีพระดำรัสในอัลกุรอานระบุว่า

وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ الْآيَةَ

“และจงกล่าวเถิดว่า พวกท่านจงทำงานเถิด แล้วต่อไปพระองค์อัลลอฮ์ ตลอดจนศาสนทูตของพระองค์ และมวลผู้ศรัทธาจักได้ประจักษ์ถึงงานของพวกท่าน”

(สุเราะฮ์ฮัจญ์-เตาบะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๐๕)

และการทำงานที่ประณีตละเอียดลออเป็นสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ (سبحا نه وتعالى) ทรงโปรดปรานดังปรากฏในอัลหะดีษที่ระบุว่า

إِنَّ اللَّهَ يَجِبُ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُنْفِثَهُ

“แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ทรงโปรดปรานเมื่อคนหนึ่งในกลุ่มพวกท่านได้กระทำงานหนึ่งในการที่เขามีความประณีต”

(รายงานโดยอับดุลอะลา)

งานที่ประณีตก็คือการทำงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การวางแผนอย่างมีหลักมีเกณฑ์ โดยมีเป้าหมายในการผลิตผลงานที่ยังประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและยกระดับการครองชีพให้พอเพียงต่อความต้องการในการดำรงชีพ การประกอบอาชีพทุกอย่าง จำต้องอาศัยความรู้และทักษะที่เกิดจากการฝึกฝนและการสั่งสมประสบการณ์ ท่านอิหม่ามอัสซาฟีอีย์ (ร.ฮ.) ได้กล่าวว่า

مَنْ أَرَادَ الدُّنْيَا فَعَلَيْهِ بِالْعِلْمِ وَمَنْ أَرَادَ الآخِرَةَ فَعَلَيْهِ بِالْعِلْمِ

“ผู้ใดปรารถนาโลกนี้ ผู้นั้นต้องเรียนรู้วิชา และผู้ใดปรารถนาโลกหน้า ผู้นั้นก็ต้องเรียนรู้วิชา”

(กิตาบอัล-มัจญมูอ เล่มที่ ๑ - คำนำ-)

ดังนั้นมุสลิมต้องเป็นผู้ใฝ่รู้และรู้จักเพิ่มพูนความรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งการเรียนรู้เพื่อเพิ่มรายได้และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับฐานะของตน ความยากจนที่เกิดขึ้นกับผู้คนในการยกระดับฐานะของตน ความยากจนที่เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมนั้นถึงแม้จะเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริง

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ให้ผู้ศรัทธายอมจำนนต่อความยากจนนั้น โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงหรือคิดที่จะสร้างฐานะที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ การที่บุคคลมีอันจะกินและสำนึกในบุญคุณของพระองค์อัลลอฮ์ย่อมเป็นสิ่งประเสริฐและมีลาฮิกส์เท่าเทียมกับผู้ถือศรีลุดที่มีความอดทน และบุคคลจะมีสถานภาพในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นก็ต้องมีความเพียร และมุ่งมั่นในการทำงาน และงานที่ดีและมีคุณภาพก็ต้องเกิดจากความรู้ความเข้าใจและความชำนาญการ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันในเรื่องค่าครองชีพสูง ความรู้จึงเป็นสิ่งที่ยังขาดสำหรับการประกอบอาชีพและการบริหารการจัดการ ต้นทุนของปัจเจกบุคคลให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้อนี้ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เพราะหากขาดข้อนี้เพียงข้อเดียว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็จะล้มเหลวและเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงทั้งนี้ บุคคลจะมีความประหยัดและลดละความฟุ้งเฟ้อได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อแนวทางและพยายามปฏิบัติตนให้ เป็นไปตามแนวทางนั้น ซึ่งหลักคำสอนของศาสนาที่สอนให้ประพฤติดี และหลีกเลี่ยงความชั่วร้ายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสูงสุดในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล มีปรากฏในอัลหะดีษระบุว่า

فَدَأْفَلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَرُزِقَ كَفَافًا ، وَتَقَعَّه اللهُ بِمَا آتَاهُ

“แน่แท้ผู้ที่ยอมจำนนตามวิถีอิสลามย่อมได้รับความสำเร็จ อีกทั้งเขาได้รับปัจจัยยังชีพที่พอเพียง และอัลลอฮ์ได้ให้เขาผู้นั้นมีความพึงพอใจต่อสิ่งที่พระองค์ทรงนำมาให้แก่เขา”

(รายงานโดยบุคอรืและมุสลิม)

ในอัลหะดีษบทนี้มีหลักคำสอนอยู่ ๓ ประการคือ

๑. การประพฤติตนในฐานะอิสลามิกชนด้วยการละเลิกสิ่งที่ฝ่าฝืนและขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาและมุ่งปฏิบัติคุณงามความดีที่ศาสนามีคำสอนสั่งใช้

๒. การมีปัจจัยยังชีพที่พอเพียงต่อความต้องการ

๓. การมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่มักมาก ไม่โลภ หรือแสวงหาสิ่งที่เกินความจำเป็น

ทั้ง ๓ ประการเป็นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การที่บุคคลยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาด้วยการประพฤติดีและละเว้นความชั่ว ย่อมเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ผู้ที่มีศาสนาประจำใจและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาจะไม่ฟุ่มเฟือยและสุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่าย แต่จะรู้จักความพอดีและความเหมาะสมในการใช้จ่าย รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ ไม่เกียจคร้าน และรู้จักบำเพ็ญโทษ ไม่ประกอบอาชีพที่ผิดต่อหลักศาสนบัญญัติ ไม่น้อโก่ง หรือเอาเปรียบผู้อื่น แต่จะมีความสุจริตและซื่อสัตย์ รักในการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์อยู่ตลอดเวลา จึงสามารถกล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดวางเอาไว้เป็นหลัก ๕ ประการนั้นมีความสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามโดยรวม